

**СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1**

**INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1**

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Тахрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форд

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форд

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

Адабиётшунослик

- 37. Po'latova Sevara Mahmud qizi**
HOZIRGI O'ZBEK ADABIY ME'YORIDAGI LAKUNALAR
(VOBKENT TUMANI MISOLIDA).....6
- 38. Давронова Махфуза Исроиловна**
МАВЗУ ВА МАЗМУНДА МУШТАРАКЛИК.....11
- 39. Давронова Шохсанам Ғайбуллоевна**
АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ АНЪАНАЛАРИ ВА ИСТИҚЛОЛ ДАВРИ ЎЗБЕК
РОМАНЧИЛИГИ.....18
- 40. Qurbonova Oltinoy Bekmurotovna**
IBROHIM G'AFUROV – SHE'RSHUNOS.....26
- 41. Мусурманов Эркин Раббимович**
O'ZBEKISTON HUDUDIDAN XITOIYGA YOYILGAN
BUDDAVIYLIK G'OYASI VA MIFOLOGIYA.....34
- 42. Рузобаева Нигорахон Рахимовна**
ЭКСТРАЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНТИТЕЗЫ В УЗБЕКСКИХ
И АНГЛИЙСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ.....40
- 43. Тўмарис Бутунбаева**
АЪЗАМ ЎКТАМ ВА МИНҲОЖИДДИН МИРЗО
ШЕЪРИЯТИДАГИ ЎХШАТИШЛАР.....47
- 44. Хажиева Феруза Мэлсовна**
ЖЕЙ ПАРИНИ ИЖОДИДА БИОГРАФИК РОМАН КОНЦЕПЦИЯСИ.....51
- 45. Zoyirova Go'zal Nematovna**
SAMANDAR VOHIDOVNING EPIGRAF QO'LLASH MAHORATI.....60
- 46. Охунова Гўзалхон Ҳамдамбековна**
ҲИКОЯ ЖАНРИ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....67
- Тилшунослик**
- 47. Bekmurodova Firuzabonu Normurodovna**
SPECIFIC FEATURES OF CEREMONIES AND THEIR LINGUAPRAGMATIC
MEANING IN UZBEK CULTURE (AS AN EXAMPLE OF WEDDING CEREMONIES).....73
- 48. Каримов Рустам Абдурасулович**
ЎЗБЕК-ИНГЛИЗ ПАРАЛЛЕЛ КОРПУСИ МАТНЛАРИНИ
ЛИНГВИСТИК ТЕГЛАШ МУАММОЛАРИ.....81
- 49. Қурбанов Мухтар Даулетбаевич**
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ФИТООЙКОНИМЛАРИНИ ЎРГАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ.....87

50. Наргиза Рашидова ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РЯДА АРАБСКИХ ОДНОКОРЕННЫХ СЛОВ, СВЯЗАННЫХ СО СФЕРОЙ ОБРАЗОВАНИЯ.....	94
51. Рустамов Дилшодбек Абдувахидович НУТҚИЙ ФАОЛИЯТ ТУРЛАРИ.....	104
52. Халилова Рухсора Рауповна ИНТЕРНЕТ МУЛОҚОТЛАРНИНГ ПРАГМАТИК ТАМОЙИЛЛАРИ.....	113
53. Юлдашева Дилором Нигматовна ОСОБЕННОСТИ НЕКОТОРЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ УЗБЕКСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ.....	119
54. Gulchehra Toshpo‘lot qizi Cho‘liyeva OHANG SITUATIV PRAGMATIK TIZIM BIRLIGI SIFATIDA.....	127
55. Mavlonova O‘g‘iloy Hamdamovna КИНОЯНИНГ ОҒЗАКИ, ВАЗИЯТЛИ ВА ДРАМАТИК КЎРИНИШЛАРДА ҚЎЛЛАНИЛИШ АҲАМИЯТИ.....	135
56. Рўзиева Дилфуза Салимбоевна ИНТЕЛЛЕКТУАЛ РОМАН ГЕНЕЗИ СПЕЦИФИК ТАСНИФИ.....	141
57. Бойматова Дилноза Бахтиёровна УНДАЛМАЛИ ГАПЛАРДА ИФОДАЛАНГАН АКСИОЛОГИК МОДАЛЛИКНИНГ ПРАГМАТИК ВА СЕМАНТИК ВАЗИФАСИ.....	147
Таржимашунослик	
58. Кенджаева Гулрух Фаттиллоевна METHODS OF TRANSLATING REALIAS IN THE NOVEL “DAYS GONE BY” BY A.QADIRI.....	153
59. Қўлдошов Ўктамжон Ўрозович ТАРЖИМАДА КОНВЕРСИВЛИК ВА АНТОНИМЛИК МУНОСАБАТИНИНГ БЕРИЛИШИ.....	160
60. Хидирова Гулнора Нарзиевна СИНТАКСИЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКИХ ПЕРЕВОДОВ РОМАНА А.КАДЫРИ).....	167
61. Akhmedova Rano Ashurovna THE FEATURES OF TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS.....	174
62. Aripova Kamola Yusupovna THE DISTINCTIVE FEATURES OF TRANSLATION OF THR NOVEL “NIGHT AND DAY”.....	179

Лингводидактика

63. Jalilova Guzal G'ulomovna

'FLIPPED CLASSROOM' MODULINING GAPIRISH KOMPETENSIYASINI

RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI: 'KICHIK GURUHLI MUNOZARA' TEXNIKASI.....184

64. Ш.Б.Рахимова

НОФИЛОЛОГИК ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ

ИНГЛИЗ ТИЛИДА ТАЛАФФУЗ МАҲОРАТИНИ КОММУНИКАТИВ

ЁНДАШУВ АСОСИДА ОШИРИШ.....190

Журналистика

65. Садоқат Махсумова

МЕДИА МАКОНДА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ФАОЛИЯТИДАГИ

ЎЗГАРИШЛАР.....195

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Mavlonova O'g'iloj Hamdamovna
Tabiiy yo'nalishlarda chet tili
kafedراسi katta o'qituvchisi
Buxoro davlat universiteti

КИНОЯНИНГ ОҒЗАКИ, ВАЗИЯТЛИ ВА ДРАМАТИК КЎРИНИШЛАРДА ҚЎЛЛАНИЛИШ АҲАМИЯТИ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2021-1-55>

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада матндаги киноянинг функциялари, сўзнинг контекст-киноявий маъносини ўзгартиришнинг луғавий-прагматик жиҳатлари аниқланган. Истеҳзо бу бадий матннинг муаллифга намойиш этилаётган воқеликка ҳиссий-баҳо муносабатини билдириш имконини берувчи муҳим концептуал категория эканлиги ўрганилган.

Киноя таърифларининг аксарияти, киноя худди ташқи кўриниш билан ҳақиқий воқелик ўртасидаги зиддиятни ўз ичига олади деган фикрга ўхшайди. Бошқача қилиб айтганда, ҳақиқат деб тахмин қилинган ва асли ҳақиқат ўртасидаги фарқдир. Киноя бу ёзувчи турли сабабларга кўра, хоҳ ҳазил бўлсин, хоҳ кулгили ҳолат, ўз ижодида ишлатиши мумкин бўлган кўплаб адабий усуллардан биридир. Эътибор бериш ва тушуниш учун ҳам ушбу адабий восита фойдали. Фақат шуниси борки, ҳар бир халқда у ўзига хос кўринишларда ифода этилиши жиҳатидан фарқланиб туради.

Таянч сўзлар: маъно, прагматика, ғайриинсоний, интимизация (сўзлаш усули), коммуникатив, ўз-ўзини бошқариш, лингвопрагматик асос.

Мавлянова Угилой Хамдамовна

Старший преподаватель кафедры
Иностранных языков по естественным направлениям
Бухарский Государственный Университет

ВАЖНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИРОНИИ В УСТНОМ, СИТУАЦИОННОМ И ДРАМАТИЧЕСКОМ ВИДЕ

АННОТАЦИЯ

В статье определены функции иронии в тексте, лексико-прагматические аспекты изменения контекстно-иронического значения слова. Изучена, что ирония является важной концептуальной категорией художественного текста, позволяющей автору выразить эмоционально-оценочное отношение к представляемой реальности.

Большинство определений иронии сходны с идеей о том, что ирония предполагает противоречие между внешним видом и реальностью. Другими словами, разница между тем, что должно быть правдой, и тем, что реально. Ирония – один из многих литературных приемов, которую писатель может использовать в своем творчестве по разным причинам,

будь то юмористические или курьёзные ситуации. Этот литературный инструмент также полезен для внимания и понимания. Единственное, что у каждого народа она отличается в плане выражения по-своему.

Ключевые слова: смысл, прагматика, бесчеловечность, интимизация (речевой метод), коммуникативный, самоуправление, лингвопрагматическая основа.

Mavlyanova Ugiloy Khamdamovna
Senior Lecturer of the Department
of Foreign Languages in Natural Sciences
Bukhara State University

THE IMPORTANCE OF THE USE OF IRONY IN ORAL, SITUATIONAL AND DRAMATIC FORMS

ANNOTATION

The article defines the functions of irony in the text, the lexico-pragmatic aspects of changing the context-ironic meaning of the word. It has been studied that irony is an important conceptual category of a literary text, which allows the author to express an emotional and evaluative attitude to the presented reality.

Most definitions of irony are similar to the idea that irony involves a contradiction between appearance and reality. In other words, the difference between what should be true and what is real. Irony is one of the many literary techniques that the writer can use in his work for various reasons, be it humorous or curious situations. This literary tool is also useful for attention and understanding. The only thing is that each nation differs in terms of expression in its own way.

Key words: meaning, pragmatics, inhumanity, intimization (speech method), communicative, self-government, linguapragmatic basis.

КИРИШ

Киноя ҳодисаси ўзига ҳос маъноси ва уни амалга ошириш воситаси сифатида инглиз, рус ва ўзбек тилларида тилшуносликнинг турли соҳаларида бир неча бор тадқиқот объектига айланиб улгурди. Киноянинг энг муҳим таърифи бу маъно шаклларида бирида тақдим этилишидир. Бунда одатда, шакли ва мазмуни ўртасидаги асимметриянинг акси сифатида ёки мазмун режасини ифода режаси билан тўлиқ қамраб олмаган ҳолда кўриб чиқилади. Киноя бу нутқнинг шундай шаклики, унда сўзларнинг мўлжалланган маъноси уларнинг ҳақиқий маъносидан фарқ қилади. Бу, умуман олганда, қутилганидан анча бошқача тарзда тугайдиган ҳолат ҳам бўлиши мумкин. Оддий қилиб айтганда, бу ташқи кўриниш ва ҳақиқат ўртасидаги фарқ (<https://literarydevices.net>>irony).

Кишилар кўпинча суҳбатдан кўнгил ёзиш ёки умуман бировга масҳараомуз қилиб гап едириш учун киноядан фойдаланадилар. Киноя учун ишлатилган сўзлар аниқ маъносидан ташқари келишмовчилик ёхуд зиддиятчи англатадиган риторик восита ёки адабий баҳо шакли бўлиб ҳам келади.

Киши ўзи айтмоқчи бўлган нарсага умуман қарама-қарши нарсани мулойимлик билан аниқ айтганда оғзаки киноя содир бўлади. Агар томошабинлар нима юз бераётганини аниқ билиб турсалар-да, қахрамонлардан бири атрофда содир бўлаётган воқеалардан хабардор бўлмагандек гап қилса, драматик киноя юзага келади. Ушбу концепция кўпинча драмалар билан боғлиқ. Ҳақиқий натижа аслида қутилганга қарама-қарши бўлиб чиқса, вазиятли киноя юзага чиқади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ

Қандай грамматик жиҳат бўлишидан қатъи назар, киноя, истехзо мунтазам мулоқотнинг ажралмас қисмига айланади. Буни яхшироқ тушуниш учун киноя акс этган куйидаги мисолларга мурожаат қилиш мумкин:

Доктор давоси йўқ касалликка чалинди (Ҳолбуки, бу касб эгасининг ўзи касалларни даволайди).

Ўт ўчирувчилар биноси ёниб кетди (Ўт ўчирувчиларнинг вазифаси биноларни ёнгиндан сақлаш бўлса-да, ўзининг биноси ёниб кетган).

Қассобхона эгаси вегетариан (Бу касб эгаси ўзи гўшт сотади, лекин ўзи умуман гўшт истеъмол қилмайди).

Этикдўзнинг оёғидаги пойафзали йиртилган эди (Аслида унинг ўзи оёқ кийимларини ямайди).

Луғатдаги “қисқа” сўзининг изоҳи жуда ҳам узун эди.

“Вафодорингман” кўшиғини куйлаган кўшиқчи аёл аслида уч марта турмушга чиққан (Кўшиқчининг куйлаган кўшиғи билан қилган амали тўғри келмайди).

Парашютда юқоридан сакраган учувчи қўрқувдан юрагини ҳовучлаб, қўм-қўк майсалар устига тушди (Аслида баланд фазода фаолият бажарадиган кишининг сакрашдан қўрқиши мантикка тўғри келмайди).

Мия тадқиқотлари шуни кўрсатадики, одамларнинг атиги йигирма фоизида киноя туйғуси бор, демак, дунёнинг саксон фоизи ҳамма нарсани асл қиймати билан қабул қилади. – Doug Coupland (Tulika Nair. Irony Examples in Literature that is Just Perfect for a Lazy Day).

Киноя кўп йиллар давомида нутқда, санъатда ва кундалик ҳаётда ишлатилган адабий усул ва риторик воситадир. Гарчи киноя узоқ вақтдан бери ишлатилган бўлса-да, шу ўтган йиллар давомида унга оид аниқ таърифлар мавжуд эмас эди, аммо умумий келишув куйидагича: Киноя – бу кутилган ва аслида содир бўладиган нарсалар ўртасидаги зиддият ёки номувофиклик бўлган нутқ шакли.

МЕТОД ВА ТАҲЛИЛ

Чунончи, киноя атамасининг ўзига хос маъноси ҳақида баҳсу мунозаралар кўп ва ранг-баранг бўлса-да, унга берилган таърифларнинг аксарияти муайян нукталарда туташади. Зеро, киноя сўзи моҳиятан кенг тушунчани англатади. Шундай бўлса-да, уни оғзаки, вазиятли ва драматик каби уч асосий тоифага ажратиш мумкин. Уларнинг ҳар бир турини эса пьеса, қисса, эссе ва шеърлар мисолида назардан ўтказиш мумкин. Жумладан, оғзаки киноя инсонларнинг сўзларни ўз маъносидан ташқари турли кўчма маъноларда қўлланишидан юзга келади. Оғзаки киноя сўзловчининг нияти у айтаётган нарсага тескари бўлганда содир бўлади. Масалан, кўчада чанг-тўзонни кўриб, “Қандай ажойиб об-ҳаво!” дейилса, реалликка қарши айтилган шу мантиқсиз фикр туфайли киноя содир этилгани сезилади. Чунки чанг-тўзонли об-ҳаво ҳеч қачон ҳеч кимга ёқимли туюлмаслиги аниқ. Демак, бунда сўзловчи ўзи айтган фикрга тескари фикр билдиришни (оксиморонни) назарда тутаяди.

Оғзаки истехзонинг бошқа турдаги киноялардан ажратиб турадиган асосий хусусияти шундаки, у сўзловчи томонидан атайлаб ишлатилади. Бу эса диалог жараёнида юзага келади. Бунда сўзловчи сўзларнинг асл маъносидан тўғридан-тўғри фарқ қиладиган тағмаъносидан фойдаланишга интилади. Оғзаки истехзога қуйидагиларни мисол келтириш мумкин:

“Қатта раҳмат сизларга! Ҳеч қайси жадвал тўлиқ тўлдирилмаган, қандай қилиб мен ҳозир буни бошлиққа топшираман?” (Бу киноя ишни бажаришда масъулиятсизлик ва безътиборлик қилган, топшириқларни чала бажарган кишиларга нисбатан айтилаётгани англашилмоқда. Шу билан бирга, унда сўзловчининг кўрқуви ва умидсизлик кайфияти ҳам сезилмоқда.

Оғзаки киноя, одатда, икки хил ҳолатда қўлланади: а) ортиқча баҳолаш учун, яъни киши бирор нарсанинг моҳиятини бўрттириб кўрсатмоқчи бўлса; б) тушунмовчилик туфайли, яъни киши бирор нарсанинг хусусиятига путур етказганда. (<http://typesofirony.com/#google>).

Аксарият ҳолларда истехзо ва оғзаки киноя бир-бирининг ўрнида ишлатилади. Бироқ, иккаласи ўртасида аниқ фарқ бор. Истехзо кўпгина ҳолларда кимнидир ҳақорат қилиш ёки хафа қилиш учун ишлатилади: “Шу ҳам санъат асарими?” – деди у захархандалик билан.

Оғзаки киноя аслида тилга олинган нарсанинг тескари маъносини назарда тутса, истехзо эса, асосан, хафа қилиш учун мўлжалланган қаттиқ ва тўғридан-тўғри баёнот сифатида ишлатилади.

Вазиятли киноядан нима содир бўлишини олдиндан билиб, кутилганда ва ҳақиқатда нима содир бўлиши ўртасидаги номувофиқликни англаганда фойдаланилади. Масалан, кимдир ўзини ҳимоя қилиш учун қурол сотиб олсаю, аммо ўша қурол унинг бошига бало келтирса, бунинг натижасида қурол хавфсизлик таъминотчиси эмас, жароҳат етказувчига айланиб, вазиятли киноя манбасига айланади.

Бироқ, вазиятли киноя ва тасодиф ёки омадсизлик ўртасида фарқ бор. Бирор киши деразаларини яхшилаб тозаласаю, бирдан ёмғир ёғса, бу шунчаки омадсизлик ҳисобланади, чунки у ёмғир ёғишини хаёлига ҳам келтирмаган бўлади. Ёки телевидениеда об-ҳаво ҳақида ахборот берувчи бошловчи бирдан кутилмаган бўронга тушиб қолса ҳам, бу жуда кулгили, кинояли вазиятга сабаб бўлади. Негаки, у об-ҳавонинг ўзгаришини билиб айтгач, ўз айтганларига амал ҳам қилиши керак бўлади.

Вазиятли киноя кўпинча ситком, яъни вазиятли комедияларда ишлатилади. Масалан, фарзандлар онасига қанчалик ғамхўрликларини кўрсатиш мақсадида унга сездирмай, кутилмаган сюрприз қилиб, кўп вақт ва пул сарфлаганча онанинг туғилган кунини тантанали ташкил қиладилар. Бироқ аслида уларнинг ҳеч бири онасининг туғилган куни санасини аниқ эслолмайди. Онанинг туғилган куни эса кейинги ойда экани маълум бўлгач, фарзандлар қаттиқ хижолат тортса, она ғазабланади. Фарзандларнинг сохта меҳрибончилиги вазиятли кинояга сабаб бўлади.

Драматик киноя бадий фильмлар, насрий, шеърий ва драма асарларида анча машҳурдир. Жумладан, томошабинлар спектакль, фильм ёки роман қаҳрамонлари билмайдиган асосий маълумотларни билиб туришса, драматик киноя вужудга келади. Драматик кинояга шаҳарда содир этилаётган жиноятлар учун жавобгар жиноятчи ўзининг шериги эканлигини билмаган изкувар ҳақидаги фильмни мисол келтириш мумкин. Бироқ, томошабинлар бу ҳақиқатни олдиндан англаб, қаҳрамон ҳам буни тезроқ сезишини интиқлик билан кутиб туришади.

ШАРҲ ВА МУҲОКАМА

Драматик киноянинг уч босқичи мавжуд:

1. Ўрнатиш босқичи. Томошабинларга персонаж билмайдиган нарсалар ҳақида ахборот бериш.

2. Эксплуатация босқичи. Томошабинлар ўртасида қизиқувчанликни орттириш мақсадида шу ахборотдан фойдаланиш.

3. Қарорга келиш босқичи. Қаҳрамон ниҳоят нима бўлаётганидан хабар топса, нима содир бўлиши ҳақида қарор чиқарилади. (<http://typesofirony.com/#google>).

Драматик киноянинг яна бир махсус тоифаси – бу фожиали киноя. Фожиали киноя, спектаклдаги қаҳрамон ўзи учун номаълум, аммо томошабинларга таниш маънога эга бўлган нарсани айтганда ёки қилганда содир бўлади. Қаҳрамон ўзини ўлдириш учун заҳар қўшилган овқат буюрганида, томошабинлар унинг тақдирида заҳарли овқатдан ўлиш борлигини билишади. Бу эса фожиали кинояга мисол бўлади.

Қадимги Юнонистон афсоналаридаги ҳаёт тасвирланган драмаларда фожиали киноя кенг тарқалган эди. Томошабинлар спектаклни кўришдан олдин ундаги қаҳрамонларнинг тақдирини аллақачон билишган. Буюк инглиз драматурги Вильям Шекспирнинг энг машҳур “Отелло”, “Ромео ва Жульетта”, “Генрих XII”; ўзбек драматургларида Абдурауф Фитратнинг “Арслон”, “Чин севиш” драмалари драматик кинояга бой бўлиб, уларни ўқиган сари рангли ифодалари китобхонни ўзига жалб қилаверади.

ХУЛОСА

Киноя инсон умидларини ўзгартириши, кишининг кутилмаганда ўз қарашларида бурилиш ясаши учун таъсир кўрсата олиш кучига эгаллиги сабабли ёзувчилар эътиборини қозонган. Шунинг учун ҳар бир ёзувчи ўз асарида имкон қадар киноядан ҳам фойдаланади.

Киноя ҳазил воситаси ҳамдир. У ўқувчи қалбида кулги ва завқ уйғотиб, унга кўтаринки кайфият бағишлай олади.

Оғзаки киноя кулгили, вазиятли киноя кулгили ёки фожиали, драматик киноя эса кўпгина ҳолларда фожиали бўлади. Хуллас, киноя ёзувчиларга драматик асарлар

ғоявийлигини ва бадииятини ошириш, энг муҳими, уларнинг халқчилиги ва таъсирчанлигини таъминлаш имконини бериши билан поэтик аҳамият касб этувчи муҳим омиллардан бири ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиёт ва манбалар рўйхати

1. <https://literarydevices.net>irony>
2. Ironyexamples.iloveindia.com
3. Tulika Nair. Irony Examples in Literature that is Just Perfect for a Lazy Day
4. <http://typesofirony.com/#google>
5. Mavlanova Ugiloy Khamdamovna, Ruzieva Dilfuza Salimboevna, Babaeva Vasila Toshpulatovna. Irony in dramatic works//International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – Т. 24. – №. 3.
6. Mavlonova U. K., Maxmurovna M. K. THE INTRODUCTION OF IRONY IN ENGLISH AND UZBEK LITERATURE //International Engineering Journal For Research & Development. – 2020. – Т. 5. – №. 3. – С. 4-4.
7. Urayeva D.S., Niyazova M.K. Historical roots and some artistic features of folklore and blessings in English and Uzbek literature. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR) – Peer Reviewed Journal. Volume: 6 | Issue: 8 | August 2020 || Journal DOI: 10.36713/epra2013 || SJIF Impact Factor: 7.032 ||ISI Value: 1.188 / ISSN (Online): 2455-3662. – P. 533-535. / www.eprajournals.com | Journal DOI URL: <https://doi.org/10.36713/epra2013>
8. Ugiloy Khamdamovna Mavlonova, Dilfuza Salimboyevna Ruziyeva. THE USE OF IRONY IN LITERATURE // International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. – 2020. – Issue 04, Volume 84. SOI: 1.1/TAS DOI: 10.15863/TAS
9. Urayeva D.S., Nurullayeva S.M.Expression of the realities and people of the war period through mythological images. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – India. – Vol. 10, Issue 8, August 2020 Impact Factor: SJIF 2020 = 7.13. / ISSN: 2249-7137. – P. 459-463. / <https://saarj.com>
10. Mavlonova Ugiloy Khamdamovna. Similarities and Differences between types of Comic // International Journal on Integrated Education. September 2020, Volume 3, Issue IX. <https://doi.org/10.31149/ijie.v3i9.596>
11. Mavlonova U.K., Makhmurova M.Kh., Kodirov T.D. DESCRIPTION OF ART MEDIA IN LITERATURE // LXIV International Correspondence Scientific and Practical Conference “EUROPEAN RESEARCH: INNOVATION IN SCIENCE, EDUCATION AND TECHNOLOGY» June 5-9, 2020. London, United Kingdom
12. Sharipova D.Sh , Mavlonova U.Kh., Ibatova N.I. BEHAVIORAL LANGUAGE ETIQUETTE IN UZBEK PROVERBS AND SAYINGS // ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ № 11(89). Часть 3. 2020. P: 51-53
13. Mavlonova U Kh, RA Akhmedova. ANALYSIS OF SITUATIONAL IRONY IN EXAMPLES FROM GENERAL CASES. ЖУРНАЛ «ACADEMY» © ИЗДАТЕЛЬСТВО «ПРОБЛЕМЫ НАУКИ». Том 62, номер 11, ст. 24-26.
14. U.K. Mavlonova, R.A. Achilova. THE PROBLEM OF TRANSLATION OF REALIA (AMERICANISMS). Dostijeniya nauki i obrazovaniya, 5/59, 2020.
15. Mavlyanova Ugiloy Khamdamovna. Irony in Fitrat’s Dramas. International Engineering Journal For Research & Development 5 (CONGRESS), 3-3, 2020/11/23
16. Mavlonova Ugiloy Khamdamovna, Makhmurova Mavjuda Khalimovna. ANALYSIS OF SITUATIONAL IRONY IN LITERATURE. ЖУРНАЛ «ACADEMY» © ИЗДАТЕЛЬСТВО «ПРОБЛЕМЫ НАУКИ». Том 62, номер 11, ст. 26-27.

17. Urayeva D.S. The expression of the national traditions and beliefs in uzbek phraseological units. International Scientific Journal ISJ Theoretical & Applied Science Philadelphia, USA issue 06, volume 86 published June 30, 2020. – P.469-472. / <http://t-science.org/axivDOI/2020/06-86.html> Soi: <http://s-o-i.org/1.1/TAS-06-86-89> Doi: <http://dx.doi.org/10.15863//TAS>

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000